

„visszaszivárgásának”. A kevés számú átkelőhelyet éjjel-nappal szigorúan őrizték. Amikor a németek vették át a területet, a zsidókat először a folyó nyugati partján húzódó, magyar fennhatóságú területre helyezték át. Mivel ekkor már nem kínálkozott a folyó adta természetes határ, további csendőregységeket vezényeltek a hágók őrizetére, így például Volócra, Ökörmezőre, Királymezőre, Kőrösmezőre és Ruszpolyána-Borsára, hogy a zsidók visszaszökését megakadályozzák. Augusztus végére további, mintegy 4000 zsidót deportáltak Galíciába.³⁹

Mivel dokumentumok nem állnak elegendő számban rendelkezésre, nehéz pontosan rekonstruálni a magyar zsidóság vezetőinek attitűdjét és reakcióit. Arra a rémisztő hírre, hogy a magyar hatóságok Máramaros vármegye zsidóinak 60%-ának deportálását tervezik, július vége felé, vagyis a deportálások tetőpontján, a neológ és az ortodox közösségek vezetői érintkezésbe léptek Halász Gézával, aki a kárpátaljai kormánybiztos helyettese volt, hogy rávegyék, akadályozza meg a magyar állampolgárságú zsidók deportálását. Minden bizonnyal elérték Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztert is, mert a találomra végrehajtott, tömeges deportálások augusztus elején megszűntek. A belügyminiszter egyik határozata szerint augusztus 10-étől hontalan zsidókat csakis a minisztérium előzetes engedélyével lehetett deportálni. Ez a határozat nem csupán polgári, hanem igen sok munkaszolgálatos zsidót is megmentett a deportálástól és szinte bizonyos haláltól. Így Máthé Kálmán tábornok július 23-án kelt parancsa, mely szerint minden „hontalan” munkaszolgálatost fel kell kutatni, le kell szerelni és deportálni kell, augusztus 27-én érvényét veszítette.⁴⁰

A határon átszállított zsidókat végül Kolomea környékén vonták össze, onnét 300-400 fős csoportokban gyalogmenetben indították útnak Kamenyec-Podolszkijba, ahol ideiglenes barakkokban szállásolták el őket. Útközben karszalagos ukrán milicisták támadták meg és rabolták ki a szerencsétleneket. Aki ellenkezett, nem akarta átadni értékeit, azt habozás nélkül megölték.⁴¹

Kolomeából és Kamenyec-Podolszkijból alig pár héttel korábban vonultak ki a szovjet csapatok, de maradt ott néhány odavalósi zsidó, főként nők és gyerekek. Sokat nem tudtak segíteni a Magyarországról kitoloncolt menekülteken, de megosztották velük a fedelet a fejük felett.⁴²

A hontalan zsidók lemeszárlása. A németek nem készültek fel arra, hogy ilyen nagy tömegben zúdulnak rájuk a magyarországi zsidók. Első reakciójuk az volt, hogy a deportálások leállítását kérték, mondván, „nem tudnak mit kezdeni ezekkel a zsidókkal”, és „veszélyeztetik összekötetési vonalaikat”⁴³. A magyaroknak persze eszük ágában nem volt visszafogad-